

Raný novověk – lesk glazury

V 16. století se stává celoevropským módním trendem výroba malované keramiky, která patrně vzniká ve snaze napodobit a nahradit italskou majolikou. Ve středních Čechách patří k nejrozšířenější malovaním zdobené keramice tzv. berounské zboží – osobitě zdobené keramické nádoby z dílny berounských hrnčičů. Můžeme je rozdělit do dvou skupin. Nejběžnější skupina keramiky má červený až červenohnědý střepek, často pokrytý bílým nástřepím (jinak zvaným engoba) – tedy vrstvou jemně plavené hlíny, větší plochy mohou být vyplněné zelenou glazurou. Bílá skupina tzv. berounského zboží je vyrobena z běžově až bíle vypálené hlíny. Malba je provedena modrou, zelenou a červenou glazurou. Do této skupiny náleží i talířek na obrázku, nalezený na Jungmannově náměstí v Praze na Novém Městě (inv. č. A 111702).

V raném novověku (16.–17. století) se výrazněji prosazuje rozdělení keramiky na kuchyňskou (určenou k přípravě pokrmů) a stolní (určenou ke konzumaci pokrmů). Tento trend se objevuje v souvislosti se změnami jídelníčku a celkového přístupu ke stolování. S renesancí v 16. století totiž přichází individualizace potřeb při stolování. Novou součástí raně novověkých domácností se tak stává talíř určený pro jednu porci. Ke stolní keramice také patří džbány, hrnky, hluboké a mělké mísy, mísy na nožce a šály – menší misky s rozevřeným ústím a často se dvěma protilehlými uchy. Kuchyňská keramika je pak zastoupena hrnci, hlubokými mísami, pekáči a cedníky, trojnožkami a poklicemi.

Za znak raně novověké keramiky můžeme označit vnitřní glazování nádob všech typů a postupné přibývání oboustranně glazovaného zboží, především u keramiky stolní. Polévání glazurou nepřinášelo jen kvalitativní zlepšení keramických výrobků, nabízelo také široké pole dekorativnímu umění. Řada keramických nádob má vysokou estetickou hodnotu a směle se tak zařazuje do vyspělé evropské renesanční kultury.

Mezzomajolika je keramika s jemným barevným střepekem politým modrou glazurou, původem patrně z Itálie. Charakterizuje ji však výzdoba vyrytá přímo do již zmíněné polevy. Dochází tak k typickému prosvítání střepeu nádoby, popřípadě bílého nástřepí. Takovýmto světlým nástřepím byl pokryt i střepek talíře nalezený na Václavském náměstí v Praze na Novém Městě (inv. č. A 165114).

Kameninový džbán s odlomeným uchem byl nalezen ve studni při archeologickém výzkumu na Václavském náměstí. Zdoben je plastickou výzdobou v podobě tmavých malinových nálepu. Z kameniny se nejčastěji vyráběly právě džbány, poháry a později také lahve, především na uskladnění minerálních vod (inv. č. A 165658).

Velké mísy sloužily k servování společných pokrmů v jedné domácnosti. Každý obyvatel domu si nabíral z mísy buď na svůj vlastní talíř či misku, nebo vkládal pokrm rovnou do úst, když šlo o chudší domácnost. Mísa mohla stát na stole nebo ji měla hospodyně či hospodář v klíně. Tento exemplář byl nalezen v Praze-Bubenči naproti kostelu sv. Gotharda (inv. č. A 409466).

Nové druhy keramiky

Od 16. století dochází k inovacím v hrnčičské výrobě. V Itálii se začínají objevovat pece s komínem, což umožnilo zvýšit teplotu výpalu uvnitř pece. U běžných hrnčičských surovin dochází při vysokých teplotách (nad 1000°C) k přepálení a deformaci střepeu, u kameninových, kaolinických a nesnadno tavitelných hrnčičských materiálů nastává slinutí střepeu. Díky tomu je keramika soudržnější, pevnější a kvalitnější. Objevují se tak nové typy keramických hmot – kamenina, polokamenina, fajáns, polofajáns, majolika, mezzomajolika, bělnina a porcelán. Suroviny pro výrobu této keramiky tzv. vysokého ohně se vyskytovaly u nás jen okrajově (např. na Chebsku či východní Moravě), většina nádob proto představuje importované zboží z oblastí dnešního Německa, Polska, Rakouska nebo Itálie. Pražský raně novověký trh byl také hojně zásoben moravskou keramickou produkcí, převážně fajánsí. Všechny výše zmiňované nové druhy hrnčičských výrobků však představovaly luxusní zboží, určené jen majetnějším vrstvám tehdejšího obyvatelstva. Můžeme se proto setkat i s levnějšími místními napodobeninami.

Džbánek s malovanými svislými pruhy imituje patrně majolikové výrobky. Nalezen byl během archeologického výzkumu v Biskupské ulici v Praze na Novém Městě (inv. č. A 167979).

Literatura:

Blázková, G.: Vývoj raně novověké kuchyňské a stolní keramiky v Čechách na základě souborů z Pražského hradu, Památky archeologické 104, 2013, 183–230.

Text a výběr sbírkových předmětů: Veronika Klimešová

Autor fotografií: Ivan Kyncl